

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

2 Φεβρουαρίου 2023

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 506

(Το παρόν ΦΕΚ επανεκτυπώθηκε λόγω σφάλματος)

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 10537/Δ1

Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις Δημοτικού Σχολείου.

**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

1.1. Του εδαφίου ε της παρ. 11 του άρθρου 4 του ν. 1566/1985 (Α΄ 167), όπως τροποποιήθηκαν με τις διατάξεις της παρ 1 του άρθρου 7 παρ 1 και του άρθρου 2 του ν. 2525/1997 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις» (Α΄ 188),

1.2. της περ. α της υποπαρ. ββ της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 3966/2011 «Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» και λοιπές διατάξεις» (Α΄ 118),

1.3. του άρθρου 175 του ν. 4823/2021 «Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις» (Α΄ 136),

1.4. του άρθρου 90 του Κώδικα νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005, Α΄ 98), το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α΄ 133),

1.5. του π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους - Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α΄ 119),

1.6. του π.δ. 83/2019 «Διορισμός Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης, Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α΄ 121),

1.7. του π.δ. 84/2019 «Σύσταση και κατάργηση Γενικών Γραμματειών και Ειδικών Γραμματειών/Ενιαίων Διοικητικών Τομέων Υπουργείων» (Α΄ 123),

1.8. του π.δ. 2/2021 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α΄ 2),

2. Την υπό στοιχεία 168/Υ1/08-01-2021 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και της Υπουργού Παιδείας και Θρη-

σκευμάτων «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Υφυπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ζωή Μακρή» (Β΄ 33).

3. Την υπό στοιχεία 104671/ΓΔ4/27-09-2021 (Β΄ 4003) απόφαση της Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Πilotική Εφαρμογή Προγραμμάτων Σπουδών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση».

4. Την υπ΄ αρ. 65/08-12-2022 πράξη του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

5. Το γεγονός ότι από την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων σύμφωνα με την υπό στοιχεία Φ.1/Γ/58/7258/Β1/23-01-2023 εισήγηση της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων αποφασίζουμε:

Το Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις Δημοτικού Σχολείου ορίζεται ως εξής:

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή ως γνωστικό αντικείμενο που εντάσσεται στο Δημοτικό Σχολείο συνεισφέρει στην ανάπτυξη γνώσεων, στάσεων, αξιών και δεξιοτήτων στους μαθητές και στις μαθήτριες προκειμένου να ενεργούν ως υπεύθυνοι δημοκρατικοί πολίτες που θα συμμετέχουν πλήρως στον δημόσιο και τον ιδιωτικό βίο, κατανοώντας τις κοινωνικές και πολιτικές έννοιες και δομές, καθώς και τις παγκόσμιες εξελίξεις και τη βιωσιμότητα.

Η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή αποτελεί μια βιωματική διαδικασία κατανόησης του εαυτού ως μέλους διαφόρων κοινωνικών ομάδων και των ρόλων που απορρέουν από αυτές, με στόχο τη διαμόρφωση και την καλλιέργεια όλων εκείνων των δεξιοτήτων που χαρακτηρίζουν έναν ενεργό δημοκρατικό πολίτη. Ως μορφωτικό αγαθό αποσκοπεί στην εμπλοκή των μαθητών και των μαθητριών σε διαδικασίες μέσω των οποίων θα αποκτήσουν γνώση των αρχών, των κανόνων και των θεσμών λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος, θα καλλιεργήσουν στάσεις και δεξιότητες, έτσι ώστε να γίνουν υπεύθυνοι, ενεργοί, δημοκρατικοί πολίτες, άνθρωποι με κριτική ικανότητα και δημιουργική δράση. Το μάθημα επιδιώκει την ενεργή, συμμετοχική συμπεριφορά με ατομική ευθύνη

και κριτικό πνεύμα σε θέματα κοινωνικής συνοχής, ειρηνικής συνύπαρξης, συνεργασίας, αλληλεγγύης, ελευθερίας, ισότητας, κοινωνικής δικαιοσύνης, αποδοχής της ετερότητας και σεβασμού στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Γενικός σκοπός του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής είναι η ανάπτυξη αξιών, γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων στους/στις μαθητές/-τριες, έτσι ώστε να γίνουν ενεργοί δημοκρατικοί πολίτες με κριτική ικανότητα και συμμετοχική δράση. Πολίτες που συμμετέχουν αποτελεσματικά σε μια δημοκρατική κουλτούρα εμπιστοσύνης και συνεργασίας, δεσμεύονται έναντι του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, επιλύουν ειρηνικά τις συγκρούσεις, αναγνωρίζουν και σέβονται τη διαφορετικότητα, εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους και αποδέχονται τις αποφάσεις που λαμβάνονται από πλειοψηφίες, συμμετέχουν σε δημοκρατικές διαδικασίες μέσα σε πολιτισμικά ποικιλόμορφες κοινωνίες.

Βασικό σκοπό του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής του Δημοτικού Σχολείου αποτελεί η ενδυνάμωση της δημοκρατικής ταυτότητας των μαθητών και των μαθητριών και η ανάπτυξη της δημοκρατικής συνείδησης και δράσης τους σε μια μετανεωτερική κοινωνία, που με δεξιότητες σχετικές με την κριτική σκέψη, τη δημιουργική φαντασία, τη λογική ανάλυση και τη συναισθηματική επίγνωση, να έχουν τη δυνατότητα, κατανοώντας και ερμηνεύοντας τα γεγονότα της κοινωνικής πραγματικότητας πραγματολογικά, επιστημονικά, αλλά και ιδεολογικά, να συμμετέχουν ως ενεργοί πολίτες στις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις.

Πιο συγκεκριμένα με το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθητριες να συνειδητοποιήσουν ότι:

- Όλοι μας είμαστε μέλη διαφόρων ομάδων, στις οποίες αναλαμβάνουμε συγκεκριμένους και διακριτούς ρόλους,
- ο άνθρωπος είναι φύσει κοινωνικό ον, που συγκροτείται μέσα από τη συμμετοχή του σε διαφορετικής «βαρύτητας» κοινωνικές ομάδες,
- οι ομάδες νοηματοδοτούν την ταυτότητα και παρέχουν συλλογικούς πόρους στα μέλη τους,
- η συμμετοχή σε ομάδες συντελεί στη διαμόρφωση προσωπικού «κεφαλαίου», το οποίο το άτομο χρησιμοποιεί για να αποκτήσει μία θέση, ατομικά και συλλογικά, στις κοινωνικές δομές,
- οι ρόλοι που το άτομο επιτελεί εντός κάθε ομάδας συχνά δεν εναρμονίζονται μεταξύ τους, αλλά δυναμικά δημιουργούν εντάσεις που το άτομο καλείται να διαπραγματευθεί,
- οι αλλαγές στο φυσικό, τεχνολογικό και κοινωνικό συγκείμενο διαμορφώνουν νέες δυναμικές αλληλεπιδράσεις, που το άτομο καλείται να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά,
- η κοινωνική και πολιτική εμπλοκή και δέσμευση σημαίνει διαμόρφωση πολιτικών στάσεων και αξιών καθιστώντας το άτομο ικανό και υπεύθυνο, ώστε να μπορεί να συμμετέχει ως ενήλικας στη λήψη των αποφάσεων.

Οι ειδικότεροι μαθησιακοί στόχοι του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής Ε' Δημοτικού είναι:

- Η διαμόρφωση ενός μαθησιακού πλαισίου που θα ευνοεί την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και των δεξιοτήτων της διερευνητικότητας, της συνεργατικότητας και της συμμετοχικότητας,
- η ενίσχυση της κοινωνικής ταυτότητας και η διερεύνηση θεμάτων που αφορούν τους ρόλους, τις σχέσεις και τις δράσεις των μαθητών και των μαθητριών σε διάφορα ευρωπαϊκά και παγκόσμια πλαίσια,
- η αποδοχή της διαφορετικότητας και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής,
- η ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων που θα συντελούν στην καλλιέργεια μιας συμμετοχικής κουλτούρας εμπιστοσύνης, καθώς και στην επίλυση των προβλημάτων και στη λήψη αποφάσεων,
- η ανάπτυξη της συναισθηματικής επίγνωσης, της επικοινωνιακής προσέγγισης και της μετασχηματιστικής λογικής,
- η ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων που σχετίζονται με τον αναστοχασμό των μαθησιακών και κοινωνικών διαδικασιών.

Οι ειδικότεροι μαθησιακοί στόχοι του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής ΣΤ' Δημοτικού είναι:

- Η κατανόηση της σημασίας του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας,
- η προάσπιση της δημοκρατίας, η καλλιέργεια της κοινωνικής δικαιοσύνης και της αποδοχής στο πλαίσιο της οικογένειας, του σχολείου, της τοπικής αλλά και της ευρύτερης κοινότητας,
- η αποδοχή και ο σεβασμός της διαφορετικότητας και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής,
- η συμμετοχή και η δημιουργική αλληλεπίδραση των μαθητών και των μαθητριών σε ένα πλαίσιο που διευκολύνει την κατάθεση εμπειριών, γνώσεων, προοπτικών και ερμηνειών το οποίο μπορεί να συνυπάρξει, σε μια σχέση θετικής-γόνιμης έντασης, με το διαφορετικό,
- η ανάπτυξη ειρηνικών συμπεριφορών και διαχείρισης συγκρούσεων με ειρηνικό τρόπο,
- η κριτική ανάλυση των βαθύτερων αιτιών των συγκρούσεων και η διαμόρφωση ειρηνικής κουλτούρας,
- η ανάπτυξη της δεξιότητας της διαλλακτικότητας, της ενσυναίσθησης και της φροντίδας,
- η ανάλυση των αξιών της δημοκρατίας, του δικαίου και της ισότητας ως παραγόντων που καθορίζουν, σε μεγάλο βαθμό, τη σχέση του ατόμου με τον εαυτό του και με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον,
- η κατανόηση των αρχών και των θεσμών του κράτους και η συμμετοχή σε αποφάσεις που αφορούν την τοπική και την ευρύτερη κοινότητα,
- η συνειδητοποίηση ότι ο κοινωνικός εαυτός συνδιαμορφώνεται από ηγεμονεύοντες λόγους περί κανονικότητας,
- η συνειδητοποίηση του πολυδιάστατου χαρακτήρα των ζητημάτων της αειφόρου ανάπτυξης και της ατομικής και συλλογικής ευθύνης για την επίτευξή της,
- η ενεργητική και υπεύθυνη συμμετοχή σε ψηφιακές κοινότητες τοπικές, εθνικές και παγκόσμιες.

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ - ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Οι Θεματικές Ενότητες του μαθήματος Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή της Ε' και της ΣΤ' τάξης Δημοτικού αναπτύσσονται γύρω από τρεις άξονες/Θεματικά Πεδία:

- α) Η ζωή στο σπίτι μου,
- β) Η ζωή στο σχολείο μου και
- γ) Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο.

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
Α' Θεματικό Πεδίο: Η ΖΩΗ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ	
1. Οι ρόλοι των μελών της οικογένειας και ο δικός μου ρόλος. Οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι σε θέση: • Να προσδιορίζουν τη σημαντικότητα της οικογένειας και τον ρόλο τους μέσα σε αυτήν. • Να συζητούν για τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα στην οικογένεια και ευρύτερα (π.χ. προσδιορίζουν τα βασικά δικαιώματά τους, ευαισθητοποιούνται σε θέματα	1. Η ελληνική οικογένεια. Οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι σε θέση: • Να προσδιορίζουν την έννοια της οικογένειας ως την πρωταρχική κοινωνική ομάδα συμμετοχής του ατόμου. • Να περιγράφουν τα χαρακτηριστικά και τους διαφορετικούς τύπους της σύγχρονης οικογένειας (πυρηνική, διευρυμένη, μονογονεϊκή, χωρίς παιδιά κ.λπ.).

παραβιάσεών τους και συζητούν δράσεις υπεράσπισής τους). • Να διαχωρίζουν τα «θέλω» από τις ανάγκες τους. • Να περιγράφουν τον τρόπο λήψης αποφάσεων στην οικογένεια. • Να αναπτύξουν την αίσθηση του σεβασμού προς τον εαυτό τους και τα άλλα μέλη της οικογένειάς τους. • Να αναπτύξουν δεξιότητες προσωπικής ευθύνης σχετικά με τις ενέργειές τους. • Να αισθάνονται επαρκείς για τον εαυτό τους (αυτοαντίληψη, αυτοεκτίμηση, ιδιωτικότητα, συναίσθημα ασφάλειας, φροντίδας). • Να αναγνωρίζουν τις ποικίλες μορφές οικογενειακής οργάνωσης και να στοχάζονται για αυτές. 2. Οικογενειακές σχέσεις. • Να αναγνωρίζουν και να συνθέτουν τρόπους συζήτησης, διαπραγμάτευσης και επίλυσης ζητημάτων που αφορούν τα μέλη της οικογένειας. • Να αναπτύξουν δεξιότητες δημιουργίας ενός συνεργατικού και συμμετοχικού κλίματος. • Να αναπτύξουν δεξιότητες ενεργητικής ακρόασης, ενσυναίσθησης και αλληλεγγύης. • Να επικοινωνούν με την οικογένειά τους για θέματα διαφορετικότητας. 3. Οικογενειακές δράσεις. • Να αναπτύξουν δεξιότητες ενεργής συμμετοχής στην οικογενειακή ζωή. • Να περιγράφουν οικογενειακές ασχολίες.	• Να προσδιορίζουν και να καταγράφουν τις αλλαγές που συντελέστηκαν στη δομή, την οργάνωση και τη λειτουργία της οικογένειας καθώς και στους ρόλους των μελών της με την πάροδο του χρόνου. • Να αναγνωρίζουν τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα σε διάφορες οικογένειες (ως προς τη σύνθεση, τη γλώσσα, την εθνότητα, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, τις αξίες και τις παραδόσεις, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, τις πρακτικές ανατροφής των παιδιών) και να σέβονται αυτή την πολυμορφία στον βαθμό που δεν βασίζεται σε αυταρχικά και καταπιεστικά πρότυπα – σε πρότυπα που δεν σέβονται τα ατομικά δικαιώματα. 2. Οι οικογενειακές σχέσεις. • Να προσδιορίζουν τους διαφορετικούς ρόλους και ευθύνες των μελών της οικογένειάς τους. • Να αναγνωρίζουν την «υπευθυνότητα» ως αναγκαία για τη συνοχή της οικογένειας. • Να εξετάσουν τους μεταβαλλόμενους ρόλους και τις ευθύνες ενός ατόμου καθώς μεγαλώνει μέσα στην οικογένεια. • Να εντοπίσουν τα έμφυλα στερεότυπα στους οικογενειακούς ρόλους και στις οικογενειακές συμπεριφορές. 3. Ο ελεύθερος χρόνος μου. • Να αιτιολογούν τον ελεύθερο χρόνο ως ζωτικό στοιχείο της ισόρροπης ζωής και πεδίο κοινωνικοποίησης, ανάπτυξης δεξιοτήτων, διαμόρφωσης ταυτότητας. • Να ερμηνεύουν τον ελεύθερο χρόνο ως ένα δικαίωμα των παιδιών.

• Να προσδιορίζουν οικογενειακές δραστηριότητες εκτός σπιτιού. • Να αναπτύσσουν δράσεις κοινωνικής συμμετοχής ως μέλη της οικογένειας. • Να συζητούν ζητήματα ευαισθητοποίησης σε θέματα περιβάλλοντος και διαφορετικότητας. 4. Πώς οργανώνω τη σχολική μελέτη στο σπίτι. • Να περιγράφουν τρόπους επικοινωνίας με τους συμμαθητές τους. • Να αναφέρουν τρόπους βοήθειας από τους γονείς. • Να αναπτύσσουν στρατηγικές οργάνωσης του χρόνου και της μελέτης. • Να αναπτύξουν δεξιότητες αυτοαποτελεσματικότητας και αυτοκατεύθυνσης στη σχολική εργασία.	• Να συνδέσουν τον ελεύθερο χρόνο με τη σωματική, πνευματική και ψυχική υγεία. • Να συνδέσουν τον ελεύθερο χρόνο τους με την φροντίδα των κατοικίδιων ζώων.
Β' Θεματικό Πεδίο: Η ΖΩΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΟΥ	
1. Η δομή του σχολείου. Οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι σε θέση: • Να περιγράφουν τη δομή του σχολείου, τις κοινωνικές θέσεις και τους ρόλους που απορρέουν από αυτές. • Να αναλύουν τις υποχρεώσεις, τα καθήκοντα και τα δικαιώματα των μελών του σχολείου τους. 2. Οι ρόλοι των μελών της τάξης και ο δικός μου ρόλος στο σχολείο. • Να προσδιορίζουν τον δικό τους ρόλο στην τάξη και στο σχολείο. • Να αισθάνονται επαρκείς για το σχολείο.	1. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι σε θέση: • Να προσδιορίζουν τα στάδια εξέλιξης του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα από τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους έως σήμερα. • Να συγκρίνουν τη λειτουργία του ελληνικού σχολείου με την αντίστοιχη λειτουργία των σχολείων άλλων χωρών και να αναζητήσουν ομοιότητες και διαφορές. 2. Πολιτισμική ποικιλομορφία και οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης. • Να αντιλαμβάνονται τη διαμόρφωση της προσωπικής τους ταυτότητας ως αποτέλεσμα τόσο της συμμετοχής τους σε διάφορες κοινωνικές ομάδες και

• Να συζητούν τους τρόπους λήψης αποφάσεων στην τάξη τους. 3. Σχολικές σχέσεις. • Να αποκτήσουν επίγνωση της δυναμικής της τάξης. • Να κινητοποιούνται για θέματα αρμονικής συνύπαρξης στο πλαίσιο του σχολείου. • Να αναπτύξουν επικοινωνιακές δεξιότητες σύμφωνες με τις αρχές του διαλόγου. • Να συζητούν τρόπους συνεργατικότητας. • Να συζητούν και να στοχάζονται για τη φιλία, είτε την κατάσταση της «ευγενικής απόστασης» («συμφωνούμε να διαφωνούμε»). • Να προσδιορίζουν τρόπους επίλυσης διαφορών και ανάπτυξη εμπιστοσύνης. • Να εντοπίζουν και να αναλύουν ζητήματα βίας, επιθετικότητας, εκφοβισμού. 4. Σχολικές δραστηριότητες. • Να αναφέρουν παραδείγματα σχετικά με τη σημασία της συλλογικής δράσης. • Να σχεδιάζουν δραστηριότητες κοινωνικής ευαισθητοποίησης και επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων. • Να συμμετέχουν ενεργά και κριτικά ως υπεύθυνοι πολίτες στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και στην επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων που αφορούν την καθημερινή τους ζωή.	δίκτυα, όσο και της εσωτερικοποίησης κοινωνικών ρόλων. • Να συμπεραίνουν ότι οι άνθρωποι είναι μέρος διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και ότι οι πολιτισμοί δεν είναι στατικοί, αλλά αλλάζουν. • Να υπερασπίζονται την αξία ενός σχολείου χωρίς αποκλεισμούς ιδίως όσον αφορά την κάλυψη των αναγκών μαθητών/-τριών με αναπηρία και μαθητών/-τριών με μεταναστατευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο. 3. Επικοινωνία και έκφραση. • Να αναπτύξουν δεξιότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας αποσαφηνίζοντας τους όρους της. • Να διερευνήσουν τη σχέση μεταξύ των συναισθημάτων και της εκδηλούμενης συμπεριφοράς. Να εξηγήσουν πώς τα συναισθήματα επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας, και να αναλύσουν τους παράγοντες που συμβάλλουν στον έλεγχό τους. 4. Ειρηνική επίλυση συγκρούσεων και ανθεκτικότητα. • Να εντοπίζουν προβλήματα και συγκρούσεις που αντιμετωπίζουν συχνά συνομήλικοί τους στο σχολικό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. • Να αναγνωρίζουν και να διαχειρίζονται καταστάσεις σύγκρουσης αξιών (π.χ. αυτονομία έναντι κανόνων). • Να επιλέγουν και να εφαρμόζουν στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων. 5. Λήψη αποφάσεων και ανάληψη συνεργατικής δράσης.

	• Να προσδιορίζουν τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνουμε αποφάσεις. • Να διερευνούν καταστάσεις και γεγονότα από διαφορετικές οπτικές. • Να εφαρμόζουν τεχνικές λήψης αποφάσεων σε διαφορετικές περιπτώσεις της σχολικής και ευρύτερης καθημερινότητας. • Να διερευνούν τον τρόπο που οι αξίες τους επηρεάζουν τις αποφάσεις τους.. • Να συμμετέχουν στη διεξαγωγή συνελεύσεων στο σχολείο τους με στόχο την αλληλεπίδραση μεταξύ τους και την ελεύθερη έκφραση των απόψεών τους μέσα σε μια κουλτούρα δημοκρατίας.
Γ' Θεματικό Πεδίο: Η ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΚΟΣΜΟ	
1. Εγώ και η γειτονιά μου. 1.1. Οι ρόλοι των μελών της γειτονιάς μου και ο δικός μου ρόλος. Οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι σε θέση: • Να αναφέρουν ομοιότητες και διαφορές του εαυτού τους με τους άλλους στη γειτονιά τους (συνήθειες, δεξιότητες ικανότητες, διαφυλικές, έμφυλες, οικογενειακές, θρησκευτικές, πολιτισμικές, εθνοτικές, οικονομικές, τοπικιστικές κ.λπ.). • Να αναπτύξουν την αίσθηση του σεβασμού προς τον εαυτό τους και τους άλλους της γειτονιάς τους. • Να αναπτύξουν δεξιότητες προσωπικής ευθύνης σχετικά με τις ενέργειές τους. • Να συζητούν για ζητήματα που υπάρχουν στη γειτονιά τους. • Να συζητούν τη συμπεριφορά τους στη γειτονιά τους. 1.2. Σχέσεις στη γειτονιά μου.	1. Κράτος και δημοκρατία. Οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι σε θέση: • Να αποσαφηνίσουν την έννοια του κράτους και τα στοιχεία που το προσδιορίζουν. • Να αποσαφηνίσουν την έννοια του πολιτεύματος και να το συνδέσουν με τον τρόπο διακυβέρνησης των κρατών. • Να περιγράψουν τα βασικά χαρακτηριστικά της δημοκρατίας και να προσδιορίζουν τις βασικές δημοκρατικές αξίες. • Να παρουσιάζουν τη διαδικασία εκλογής του κοινοβουλίου και της κυβέρνησης στο πολίτευμα της Ελλάδας. • Να περιγράψουν τις τρεις λειτουργίες της κρατικής εξουσίας: νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική. • Να περιγράψουν τους ρόλους και τις ευθύνες των τριών επιπέδων διακυβέρνησης: δήμος, περιφέρεια, κεντρικό κράτος.

• Να αναστοχάζονται για τρόπους διαπραγμάτευσης/επίλυσης των διαφορετικών προτιμήσεών τους. • Να καταγράφουν και να αναλύουν τις κυρίαρχες συμπεριφορές στη γειτονιά τους. • Να συζητούν ζητήματα του συνανήκειν στη γειτονιά τους (επάρκεια για την κοινότητα και επίπεδο ασφάλειας). • Να αναλύουν τον κοινωνικό αποκλεισμό των ευάλωτων ομάδων της γειτονιάς τους. 1.3. Δράσεις στη γειτονιά μου. • Να εκφέρουν αξιολογική άποψη για τα προβλήματα των κατοίκων της γειτονιάς τους (καθαριότητα, υποδομές, χώροι λατρείας κ.ά.). • Να αναστοχάζονται σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και κυκλοφοριακής αγωγής. • Να σχεδιάζουν δράσεις ενδυνάμωσης της κοινωνικής συνοχής, της αλληλεγγύης και του αλληλοσεβασμού. 2. Εγώ και η πόλη/το χωριό μου. 2.1. Οι πολιτικές δομές του δήμου, που ανήκει η πόλη/το χωριό μου. • Να περιγράφουν τις λειτουργίες του δήμου και των δημοτικών υπηρεσιών του. • Να αναφέρουν τρόπους πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες και στον δήμο. • Να αναγνωρίζουν τις διαδικασίες με τις οποίες λαμβάνονται οι αποφάσεις για την πόλη/το χωριό τους στον δήμο τους. • Να συζητούν για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις κάθε δημότη της πόλης/του χωριού τους.	2. Νόμοι και πολίτες. • Να εξηγούν πώς και γιατί οι άνθρωποι δημιουργούν κανόνες. • Να επισημαίνουν τη διαφορά ανάμεσα στους κανόνες και τους νόμους. • Να αιτιολογούν γιατί οι κανόνες και οι νόμοι είναι σημαντικοί για τη διασφάλιση της κανονικότητας. • Να εξηγούν πώς και γιατί επιβάλλονται οι νόμοι και να περιγράφουν τον ρόλο και τις ευθύνες των πολιτών για την εφαρμογή τους. • Να περιγράφουν την έννοια του Συντάγματος και να το συνδέουν με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη. • Να ονομάζουν τομείς της καθημερινής τους ζωής που συνδέονται με νόμους του κράτους. 3. Ιθαγένεια και εθνική ταυτότητα. • Να προσδιορίζουν την έννοια της ιθαγένειας και τις διαδικασίες με τις οποίες αποκτάται. • Να εξηγούν τι σημαίνει να είναι κάποιος Έλληνας πολίτης και να περιγράφουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ελληνική ιθαγένεια. • Να αναγνωρίζουν την ιδιότητα του ενεργού πολίτη. Να εντοπίζουν τους τρόπους με τους οποίους οι Έλληνες πολίτες μπορούν να συμμετέχουν στα κοινά. Να εξηγούν τον ρόλο που έχουν οι ίδιοι ως Έλληνες πολίτες στο σχολείο και την ευρύτερη κοινότητα. • Να αντιλαμβάνονται την έννοια και την αξία του εθελοντισμού.

2.2. Σχέσεις στην πόλη/στο χωριό μου. • Να περιγράφουν δραστηριότητες και ασχολίες των ατόμων του χωριού ή της πόλης τους. • Να αναγνωρίζουν τις διαφορετικές κοινωνικές ομάδες που ζουν στην πόλη/στο χωριό τους και να προσδιορίζουν τις σχέσεις μεταξύ τους. • Να εντοπίζουν περιπτώσεις και να αναστοχάζονται για ζητήματα έντονης κοινωνικής ανισότητας που αποκλείουν άτομα και κοινότητες από τις ευρύτερες κοινωνικές διεργασίες συμμετοχής στη δημιουργία και χρήση συλλογικών πόρων. • Να αναπτύξουν πολιτειακή συνείδηση (π.χ. το αίσθημα του «ανήκειν», αλληλεγγύη, ενεργό συμμετοχή στα κοινά, λογοδοσία κ.λπ.). • Να εκφέρουν αξιολογική άποψη για ζητήματα περιβάλλοντος στην πόλη/στο χωριό τους. • Να αναλύουν τα αποτελέσματα της ψηφιακής επικοινωνίας στην κοινωνική και πολιτική ζωή στην πόλη/ στο χωριό τους. 2.3. Δράσεις στην πόλη/στο χωριό μου. • Να επεξεργάζονται τρόπους διαπραγμάτευσης και δράσεις για την επίλυση των θεμάτων της πόλης/του χωριού τους.	4. Η Ελλάδα και η Ευρώπη. • Να αναλύουν τους λόγους δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Να περιγράφουν τη δομή, τα όργανα και τις λειτουργίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Να διαπιστώσουν τις αμοιβαίες επιδράσεις μεταξύ Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Να προσεγγίσουν την ιδιότητα του Ευρωπαίου πολίτη ως μέρος της δικής τους ταυτότητας. • Να αναγνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από την ιδιότητά τους ως μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. 5. Ανθρώπινα δικαιώματα και βιώσιμη ανάπτυξη. • Να προσδιορίζουν την έννοια και το περιεχόμενο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να εντοπίζουν τις περιπτώσεις που αυτά αγνοούνται ή παραβιάζονται συνειδητά ή ασυνείδητα. • Να διατυπώνουν αιτιολογημένη άποψη για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να αναλαμβάνουν δράση για την προστασία τους στην σχολική, τοπική και ευρύτερη κοινότητα. • Να εμβαθύνουν στην κατανόηση των 17 στόχων βιώσιμης ανάπτυξης και να τους συνδέσουν με τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. 6. Πληροφορία και μέσα ενημέρωσης. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην προβολή επιστημονικών, πολιτιστικών, εκπαιδευτικών θεμάτων, στην

	ευαισθητοποίηση σε κοινωνικά θέματα και στη μετάδοση των πληροφοριών. • Να συμπεραίνουν την επιρροή που ασκούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στις απόψεις, τις στάσεις και τη συμπεριφορά μας μέσα από τη δημιουργία προτύπων. • Να προσεγγίσουν κριτικά τον τρόπο μετάδοσης της πληροφορίας από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διακρίνοντας τις τεχνικές πειθούς που χρησιμοποιούνται. 7. Ψηφιακός πολίτης και δικαιώματα. • Να αποσαφηνίσουν την έννοια του ψηφιακού πολίτη. • Να κατονομάζουν τα δικαιώματα και τις ευθύνες ενός ψηφιακού πολίτη. Να συμμετέχουν με σεβασμό και υπευθυνότητα σε μια διαδικτυακή κοινότητα. • Να αναγνωρίζουν την αξία της συμμετοχής σε ψηφιακά περιβάλλοντα ανοιχτά στη διαφορετικότητα και στην ποικιλομορφία των απόψεων. • Να εφαρμόζουν ασφαλείς τεχνικές αναζήτησης πληροφοριών στο διαδίκτυο. Να αξιολογούν κριτικά τις πληροφορίες που βρίσκουν στο διαδίκτυο και να προσδιορίζουν την αξιοπιστία τους. Να υπερασπίζονται θέματα προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων. • Να αναγνωρίζουν τον διαδικτυακό εκφοβισμό και να τον αντιμετωπίζουν.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Το περιεχόμενο του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής Δημοτικού διαμορφώνει μαθησιακές και διδακτικές συνθήκες για διερευνητική, βιωματική μάθηση, κριτική σκέψη και αναστοχασμό.

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού είναι υποστηρικτικός και διευκολυντικός στις διαφοροποιημένες μαθησιακές ανάγκες των μαθητών/μαθητριών και στη λειτουργία της ομάδας/τάξης. Ενθαρρύνει μαθησιακές συνθήκες έρευνας, επεξεργασίας δεδομένων, λήψης απόφασης και την ένταξη της σχολικής γνώσης στο κοινωνικό συγκείμενο.

Οι διδακτικές προσεγγίσεις εδράζονται σε συνεργατικές, συμμετοχικές και βιωματικές μεθόδους και τεχνικές, δίνοντας τη δυνατότητα ανάπτυξης δεξιοτήτων ζωής, ήπιων δεξιοτήτων και ψηφιακών δεξιοτήτων, υποστηρίζοντας με τον αποτελεσματικότερο τρόπο ικανότητες, δεξιότητες και στάσεις ενός ενεργού και δημοκρατικού ατόμου.

Η διδασκαλία του μαθήματος Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή αποσκοπεί στην καλλιέργεια της δημοκρατικής κουλτούρας, των δεξιοτήτων πολιτισμικής επικοινωνίας και συναπόφασης μέσω της κινητοποίησης και ανάπτυξης σχετικών: α) Αξιών προκειμένου να λειτουργήσουν ως κατευθυντήριες αρχές για τη λήψη συμπεριληπτικών αποφάσεων, β) στάσεων που εκφράζουν τη διαλλακτική και ανεκτική κουλτούρα του κριτικά σκεπτόμενου και υπεύθυνα ενεργού μέλους της κοινωνίας και της πολιτείας, γ) γνώσεων σχετικά με κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς, φαινόμενα, λειτουργίες και διαδικασίες, δ) ικανοτήτων που καθιστούν τον πολίτη αποτελεσματικό ως προς τις παρεμβάσεις, τις πρωτοβουλίες και τη δράση του σε σχέση με το πεδίο του κοινωνικού και πολιτικού γίνεσθαι.

Ειδικότερα τα περιβάλλοντα μάθησης περιλαμβάνουν:

1) Μοντελοποίηση δημοκρατικών στάσεων και συμπεριφορών.

Το να διδάσκει τη δημοκρατία σημαίνει ότι την εξασκεί μέσα στις καθημερινές πρακτικές της τάξης και του σχολείου. Οι δημοκρατικές αξίες, στάσεις και δεξιότητες είναι ανάγκη να αποτελούν μέρος της βιωμένης εμπειρίας των μαθητών/-τριών. Μέσω των συμπεριφορών και των πρακτικών τους οι εκπαιδευτικοί διδάσκουν τη δημοκρατία και δημιουργούν ασφαλή περιβάλλοντα για την ανάπτυξη των δημοκρατικών δεξιοτήτων. Για παράδειγμα η επικοινωνία στη σχολική τάξη που διεξάγεται σε κλίμα εμπιστοσύνης, διαφάνειας και αλληλοσεβασμού, η από κοινού λήψη αποφάσεων, η ενσυναίσθηση, έχουν μεγάλο αντίκτυπο στον τρόπο που οι ίδιοι οι μαθητές στη συνέχεια θα διαμορφώσουν δημοκρατικές στάσεις και συμπεριφορές.

2) Μάθηση βάσει έργου.

Στο επίκεντρο βρίσκεται ο/η μαθητής/-τρια που ενθαρρύνεται να μάθει και να εφαρμόσει γνώσεις και δεξιότητες μέσα από την ενεργή διερεύνηση προβλημάτων που έχουν εφαρμογή στον πραγματικό κόσμο. Η μάθηση βάσει έργου, έρχεται σε αντίθεση με την παραδοσιακή διδασκαλία στην οποία ακολουθείται μία γραμμική πορεία γνώσης· αλλά αντίθετα θέτει ερωτήσεις και προβλήματα, επιτρέποντας τη μάθηση μέσα από την πράξη (learning by doing).

3) Συνεργατική μάθηση.

Η διδασκαλία βασίζεται στην έννοια της ομαδικής εργασίας και της συλλογικής προσπάθειας προς έναν κοινό στόχο. Η συνεργατική μάθηση αποτελεί το κλειδί για την ανάπτυξη ενός συνόλου διαπροσωπικών δεξιοτήτων, όπως της αποτελεσματικής επικοινωνίας, της διαπραγμάτευσης, της επίλυσης συγκρούσεων, της προσωπικής υπευθυνότητας. Η συνεργασία χαρακτηρίζεται από αλληλεξάρτηση, κάτι που σημαίνει ότι όλα τα μέλη της ομάδας είναι σημαντικά και υπεύθυνα για την επίτευξη του στόχου. Οι μαθητές/-τριες υποστηρίζονται μεταξύ τους μέσα από την παροχή προφορικών εξηγήσεων και την συζήτηση.

4) Διερευνητική μάθηση.

Οι μαθητές/-τριες καλούνται να βιώσουν την αίσθηση της ευθύνης για τη μάθησή τους παίζοντας ενεργό ρόλο στη διαδικασία της μάθησης μέσα από τη διαδικασία της ανακάλυψης. Το αντικείμενο της μάθησης τίθεται με τη μορφή ενός ενδιαφέροντος ερωτήματος/προβλήματος. Οι μαθητές/-τριες αναζητούν πληροφορίες, αποσαφηνίζουν έννοιες και διεξάγουν έρευνα προκειμένου να απαντήσουν. Επίσης, ένα βασικό χαρακτηριστικό της διερευνητικής μάθησης είναι η επανεξέταση των αρχικών ιδεών και αντιλήψεων και ο προβληματισμός σχετικά με τους τρόπους που η τρέχουσα αντίληψη διαφέρει από τις προηγούμενες. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές/-τριες βιώνουν τη μάθηση ως μια συνεχή διαδικασία και όχι ως τελικό προορισμό.

5) Διαφοροποιημένη διδασκαλία.

Περιλαμβάνει τις προσπάθειες των εκπαιδευτικών να ανταποκριθούν στις διαφορετικές ανάγκες, στη διαφορετική μαθησιακή ετοιμότητα, στα διαφορετικά ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών τους με στόχο την επίτευξη της καλύτερης μαθησιακής εμπειρίας. Η διαφοροποιημένη διδασκαλία δίνει σημασία στην παροχή ευκαιριών σε όλους/ες να πετύχουν. Το σημαντικό σε μια διαφοροποιημένη τάξη είναι α) η δυνατότητα πρόσβασης των μαθητών/-τριών σε ποικίλης μορφής περιεχόμενο και ταυτόχρονα η ελευθερία να επιλέξουν εκείνο που τους/τις ενδιαφέρει περισσότερο, β) η ποικιλία των μεθόδων που αξιοποιεί ο/η εκπαιδευτικός προκειμένου οι μαθητές/-τριες να αποδώσουν νόημα στο περιεχόμενο και να ενδιαφερθούν να το κατακτήσουν και γ) στη διαφοροποίηση των μαθητικών προϊόντων έτσι ώστε να παρουσιάσουν τη γνώση και κατανόησή τους με διαφορετικούς τρόπους.

6) Αναστοχαστική συζήτηση.

Η ικανότητα να ακούς στοχαστικά και να μιλάς με σεβασμό λαμβάνοντας υπόψη την γνώμη του άλλου, καθώς και να σκέφτεσαι κριτικά σχετικά με την δική σου άποψη, είναι βασικές αρχές της δημοκρατίας. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να στοχαστούν και να μιλήσουν σχετικά με αυτό που παρατηρούν, ακούνε ή διαβάζουν. Στόχος είναι η διερεύνηση της κατανόησης καθώς οι μαθητές/-τριες καλούνται να ερμηνεύσουν, να υποθέσουν, να συνοψίσουν, να συμπεράνουν και να αξιολογήσουν τις επιλογές τους αλλά και να μοιραστούν τις σκέψεις και τις εμπειρίες τους με την υπόλοιπη τάξη.

7) Παιχνίδια ρόλων.

Το παίξιμο ρόλων χρησιμοποιείται για την διαμόρφωση της κοινωνικής συμπεριφοράς των μαθητών/-τριών και την ανάπτυξη της επικοινωνιακής τους ικανότητας. Αποτελεί μία μορφή βιωματικής μάθησης καθώς οι μαθητές/-τριες υποδύονται, συνήθως, συγκρουόμενους ρόλους κοινωνικών ομάδων με βάση τα στοιχεία που τους δίνονται. Το σενάριο μπορεί να είναι φανταστικό ή να προέρχεται από περιστατικό της πραγματικής ζωής. Η διαδικασία αυτή τους επιτρέπει να μάθουν από την εμπειρία τους, να ερμηνεύσουν, να αντιληφθούν υποχρεώσεις και δικαιώματα, να αναπτύξουν δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, να συλλάβουν βασικές έννοιες και γνώσεις, να αναστοχαστούν. Τα παιχνίδια ρόλων διευκολύνουν την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης καθώς οι μαθητές/-τριες ερμηνεύοντας κοινωνικούς ρόλους κατανοούν τις βαθύτερες διαστάσεις των ρόλων αυτών και την πολυπλοκότητά τους.

8) Διαλογική αντιπαράθεση.

Η διαλογική αντιπαράθεση εστιάζει στην επιχειρηματολογία των συμμετεχόντων σε μια συζήτηση με στόχο την ανάπτυξη δομημένου και συγκροτημένου λόγου. Σαν διδακτική πρακτική μπορεί να διδάξει τον τρόπο προσέγγισης ζητημάτων που αφορούν τη δημοκρατία, τη διαφορετικότητα, τα δικαιώματα, την εφαρμογή αρχών και θεωριών. Οι μαθητές/-τριες ερευνούν το υπό εξέταση ζήτημα, προβληματίζονται, επιχειρούν να τεκμηριώσουν την άποψή τους κατά τη διάρκεια ενός διαλόγου που αναδεικνύει το περίπλοκο των θεμάτων και την δυνατότητα της πολύπλευρης ερμηνείας τους. Μέσα από τη διαλογική αντιπαράθεση οι μαθητές/-τριες θα εκφράσουν απόψεις, θα καλλιεργήσουν τις διαπροσωπικές σχέσεις, θα αναπτύξουν την εμπιστοσύνη προς τον εαυτό τους και την ικανότητα να μιλούν σε κοινό.

9) Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ).

Οι σύγχρονες τεχνολογίες ενισχύουν τα κίνητρα των μαθητών/-τριών για την μάθησή τους με τρόπο ενδιαφέρον και δημιουργικό. Τα σύγχρονα μέσα που συνδυάζουν λειτουργίες εικόνας, ήχου και κειμένου, προσθέτοντας τη διάσταση της διάδρασης βοηθούν στην κατανόηση των μαθητών/-τριών αλλά και στην δημιουργική αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Οι ΤΠΕ μπορούν να αξιοποιηθούν στην διδακτική πράξη με την μορφή ιστοεξερευνητήσεων για την οργανωμένη διερεύνηση πληροφοριών από συγκεκριμένες ιστοσελίδες με στόχο την επίλυση ενός προβλήματος. Ακόμα, οι οπτικοποιήσεις παρέχουν τη δυνατότητα αναπαράστασης, διερεύνησης και κατανόησης του πραγματικού κόσμου σε περιπτώσεις που διαφορετικά θα ήταν πολύ δύσκολο. Οι διαδικτυακές εφαρμογές του κοινωνικού ιστού μπορούν να μετατραπούν σε γνωστικά εργαλεία ώστε οι μαθητές/-τριες να αποκτήσουν την δεξιότητα να αναζητούν, να ανακαλύπτουν, να δημιουργούν, να συνεργάζονται.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση του/της μαθητή/μαθήτριας ως μια ανατροφοδοτική διαδικασία της διδακτικής πράξης υλοποιείται μέσω του ελέγχου της επίτευξης των στόχων του ΠΣ.

Η αξιολόγηση δεν μπορεί να είναι μια αποπλαισιωμένη δραστηριότητα, που λειτουργεί ανεξάρτητα από τη μαθησιακή διαδικασία. Στο μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής του Δημοτικού η αξιολόγηση των στόχων και των μαθησιακών αποτελεσμάτων που αφορούν την ιδιότητα του πολίτη περιλαμβάνει την απόκτηση θεωρητικών γνώσεων αλλά και την ανάπτυξη δεξιοτήτων, στάσεων και αξιών. Αυτό το ευρύ φάσμα των ικανοτήτων για τον δημοκρατικό πολιτισμό αποτελεί πραγματική πρόκληση για την εκπαίδευση καθώς η επίτευξή τους δεν μπορεί να αποδειχθεί μεμονωμένα από την πραγματική ζωή αλλά μέσα σε πραγματικές συνθήκες.

Η αξιολόγηση των μαθητών/-τριών στο μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής μπορεί να έχει ποικίλες μορφές (αρχική/διαγνωστική, διαμορφωτική, τελική) και να χρησιμοποιεί διαφορετικές μεθόδους και εργαλεία. Η εκπαίδευση για την ιδιότητα του πολίτη τείνει να αναδείξει ως πλέον σημαντική τη διαμορφωτική αξιολόγηση, ως εκείνη που γίνεται αναπόσπαστο μέρος όλης της διδασκαλίας και αποσκοπεί στη βελτίωση των διαδικασιών και του περιεχομένου της μάθησης παρέχοντας άμεση ανατροφοδότηση τόσο σε εκπαιδευτικούς όσο και σε μαθητές/-τριες. Στο πλαίσιο της διαμορφωτικής αξιολόγησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν διαφορετικές μέθοδοι, όπως η αυτοαξιολόγηση και η ετεροαξιολόγηση. Η αυτοαξιολόγηση και η αξιολόγηση από ομοτίμους περιλαμβάνει τη συλλογή πληροφοριών από τους/τις μαθητές/-τριες σχετικά με τις επιδόσεις τους ή των άλλων αντίστοιχα, και τη σύγκριση με βάση σαφή κριτήρια ή πρότυπα.

Οι μέθοδοι αξιολόγησης συνδέονται με τις διδακτικές προσεγγίσεις και τα μαθησιακά περιβάλλοντα που δημιουργούν. Επομένως, οι μέθοδοι αξιολόγησης στο μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής περιλαμβάνουν «αυθεντικά» μαθητικά προϊόντα κάτι που συνδέεται, για παράδειγμα, με τη μάθηση βάσει έργου. Η αξιολόγηση βάσει έργου μπορεί να κυμαίνεται από πολύ σύντομες δραστηριότητες που συνδέονται με την επίλυση συγκεκριμένων ζητημάτων έως μεγάλα μαθητικά έργα που αφορούν τη δημιουργία παρουσιάσεων ερευνητικών δράσεων. Γενικά, τα μεγαλύτερα έργα δράσης μπορούν να επιτρέψουν την επίδειξη και την αξιολόγηση ενός ευρέος συνόλου δεξιοτήτων σχετικών με την ιδιότητα του πολίτη, όπως η λήψη αποφάσεων, η επίλυση προβλημάτων, η κριτική ανάλυση των πληροφοριών κ.λπ. Επίσης, ο φάκελος εργασιών (portfolio) του/της μαθητή/-τριας χρησιμεύει ως προσωπικός τους φάκελος μέσα στον οποίο τοποθετούν «τεκμήρια» που αντιπροσωπεύουν τις προσπάθειες και τα επιτεύγματά τους. Καθώς ο φάκελος εργασιών αυξάνει τον αριθμό των μαθητικών έργων που αξιολογούνται είναι πιθανό να παρέχει μία ευρύτερη εικόνα των προϊόντων της μάθησης και των δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν.

Στο μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής η αξιολόγηση μπορεί να συμπεριλάβει μορφές που εστιάζουν στη συμμετοχή των μαθητών/-τριών στα κοινά και στις δράσεις τους στο πλαίσιο του σχολείου αλλά και της ευρύτερης κοινότητας.

ΣΤ. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ – Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
Α. Η ζωή στο σπίτι μου	1. Οι ρόλοι των μελών της οικογένειας και ο ρόλος μου	● Να προσδιορίζουν τη σημαντικότητα της οικογένειας και τον ρόλο τους μέσα σε αυτήν. ● Να συζητούν για τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα στην οικογένεια και ευρύτερα (π.χ. προσδιορίζουν τα βασικά δικαιώματά τους, ευαισθητοποιούνται σε θέματα παραβιάσεών τους και συζητούν δράσεις υπεράσπισής τους). ● Να διαχωρίζουν τα «θέλω» από τις ανάγκες τους. ● Να περιγράφουν τον τρόπο λήψης αποφάσεων στην οικογένεια. ● Να αναπτύξουν το αίσθημα του σεβασμού προς τον εαυτό τους και τα άλλα μέλη της οικογένειάς τους. ● Να αναπτύξουν δεξιότητες προσωπικής ευθύνης σχετικά με τις ενέργειές τους. ● Να αισθάνονται επαρκείς για τον εαυτό τους (αυτοαντίληψη, αυτοεκτίμηση, ιδιωτικότητα, συναίσθημα ασφάλειας, φροντίδας). ● Να αναγνωρίζουν τις ποικίλες μορφές οικογενειακής οργάνωσης και να στοχάζονται για αυτές.
	2. Οικογενειακές σχέσεις	● Να αναγνωρίζουν και να συνθέτουν τρόπους συζήτησης, διαπραγμάτευσης και επίλυσης ζητημάτων που αφορούν τα μέλη της οικογένειας (π.χ. συγκρούσεων). ● Να αναπτύξουν δεξιότητες δημιουργίας ενός συνεργατικού και συμμετοχικού κλίματος. ● Να αναπτύξουν δεξιότητες ενεργητικής ακρόασης, ενσυναίσθησης και αλληλεγγύης. ● Να συζητούν με την οικογένειά τους για θέματα διαφορετικότητας.
	3. Οικογενειακές δράσεις	● Να αναπτύξουν δεξιότητες ενεργής συμμετοχής στην οικογενειακή ζωή. ● Να περιγράφουν οικογενειακές ασχολίες. ● Να προσδιορίζουν οικογενειακές δραστηριότητες εκτός σπιτιού. ● Να αναπτύξουν δράσεις κοινωνικής συμμετοχής ως μέλη της οικογένειας. ● Να συζητούν ζητήματα ευαισθητοποίησης σε θέματα περιβάλλοντος και διαφορετικότητας.
	4. Πώς οργανώνω τη σχολική μελέτη στο σπίτι	● Να περιγράφουν τρόπους επικοινωνίας με τους/τις συμμαθητές/-τριές τους. ● Να αναφέρουν τρόπους βοήθειας από τους γονείς.
Α. Η ζωή στο σπίτι μου		

		• Να αναπτύσσουν στρατηγικές οργάνωσης του χρόνου και της μελέτης. • Να αναπτύξουν δεξιότητες αυτοαποτελεσματικότητας και αυτοκατεύθυνσης στη σχολική εργασία.
Β. Η ζωή στο σχολείο μου	1. Η δομή του σχολείου	• Να περιγράφουν τη δομή του σχολείου, τις κοινωνικές θέσεις και τους ρόλους που απορρέουν από αυτές. • Να αναλύουν τις υποχρεώσεις, τα καθήκοντα και τα δικαιώματα των μελών του σχολείου τους.
	2. Οι ρόλοι των μελών της τάξης και ο δικός μου ρόλος στο σχολείο	• Να προσδιορίζουν τον δικό τους ρόλο στην τάξη και στο σχολείο. • Να αισθάνονται επαρκείς για το σχολείο. • Να συζητούν τους τρόπους λήψης αποφάσεων στην τάξη τους.
	3. Σχολικές σχέσεις	• Να αποκτήσουν επίγνωση της δυναμικής της τάξης. • Να κινητοποιούνται για θέματα αρμονικής συνύπαρξης στο πλαίσιο του σχολείου. • Να αναπτύξουν επικοινωνιακές δεξιότητες σύμφωνες με τις αρχές του διαλόγου. • Να συζητούν τρόπους συνεργατικότητας. • Να συζητούν και να στοχάζονται για τη φιλία, είτε την κατάσταση της «ευγενικής απόστασης» («συμφωνούμε να διαφωνούμε»). • Να προσδιορίζουν τρόπους επίλυσης διαφορών και ανάπτυξης εμπιστοσύνης. • Να εντοπίζουν και να αναλύουν ζητήματα βίας, επιθετικότητας, εκφοβισμού.
	4. Σχολικές δραστηριότητες	• Να αναφέρουν παραδείγματα σχετικά με τη σημασία της συλλογικής δράσης. • Να σχεδιάζουν δραστηριότητες κοινωνικής ευαισθητοποίησης και επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων. • Να συμμετέχουν ενεργά και κριτικά ως υπεύθυνοι πολίτες στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και στην (επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων που αφορούν την καθημερινή τους ζωή).
Γ. Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο	1. Εγώ και η γειτονιά μου 1.1. Οι ρόλοι των μελών της γειτονιάς μου και ο δικός μου ρόλος	• Να αναφέρουν ομοιότητες και διαφορές του εαυτού τους με τους άλλους στη γειτονιά τους (συνήθειες, δεξιότητες ικανότητες, διαφυλικές, έμφυλες, οικογενειακές, θρησκευτικές, πολιτισμικές, εθνοτικές, οικονομικές, τοπικιστικές κ.λπ.). • Να αναπτύξουν την αίσθηση του σεβασμού προς τον εαυτό τους και τους άλλους της γειτονιάς τους. • Να αναπτύξουν δεξιότητες προσωπικής ευθύνης σχετικά με τις ενέργειές τους. • Να συζητούν για ζητήματα που υπάρχουν στη γειτονιά τους. • Να συζητούν τη συμπεριφορά τους στη γειτονιά τους.
Γ. Η ζωή στη κοινότητα και		

στον ευρύτερο κόσμο	1.2. Σχέσεις στη γειτονιά μου	• Να αναστοχάζονται για τρόπους διαπραγμάτευσης/επίλυσης των διαφορετικών προτιμήσεών τους. • Να καταγράφουν και να αναλύουν τις κυρίαρχες συμπεριφορές στη γειτονιά τους. • Να συζητούν ζητήματα του συνανήκειν στη γειτονιά τους (επάρκεια για την κοινότητα και επίπεδο ασφάλειας). • Να αναλύουν τον κοινωνικό αποκλεισμό των ευάλωτων ομάδων της γειτονιάς τους.
	1.3. Δράσεις στη γειτονιά μου	• Να εκφέρουν αξιολογική άποψη για τα προβλήματα των κατοίκων της γειτονιάς τους (καθαριότητα, υποδομές, χώροι λατρείας κ.ά.). • Να αναστοχάζονται σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και κυκλοφοριακής αγωγής. • Να σχεδιάζουν δράσεις ενδυνάμωσης της κοινωνικής συνοχής, της αλληλεγγύης και του αλληλοσεβασμού.
	2. Εγώ και η πόλη/το χωριό μου 2.1. Οι πολιτικές δομές του δήμου, που ανήκει η πόλη/το χωριό μου	• Να περιγράφουν τις λειτουργίες του δήμου και των δημοτικών υπηρεσιών του. • Να αναφέρουν τρόπους πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες και στον δήμο. • Να αναγνωρίζουν τις διαδικασίες με τις οποίες λαμβάνονται οι αποφάσεις για την πόλη/το χωριό τους στον δήμο τους. • Να συζητούν για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις κάθε δημότη της πόλης/του χωριού τους.
	2.2. Σχέσεις στην πόλη/στο χωριό μου	• Να περιγράφουν δραστηριότητες και ασχολίες των ατόμων του χωριού ή της πόλης τους. • Να αναγνωρίζουν τις διαφορετικές κοινωνικές ομάδες που ζουν στην πόλη/στο χωριό τους και να προσδιορίζουν τις σχέσεις μεταξύ τους. • Να εντοπίζουν περιπτώσεις και να αναστοχάζονται για ζητήματα έντονης κοινωνικής ανισότητας που αποκλείουν άτομα και κοινότητες από τις ευρύτερες κοινωνικές διεργασίες συμμετοχής στη δημιουργία και χρήση συλλογικών πόρων. • Να αναπτύξουν πολιτειακή συνείδηση (π.χ. το αίσθημα του «ανήκειν», αλληλεγγύη, ενεργό συμμετοχή στα κοινά, λογοδοσία κ.λπ.). • Να εκφέρουν αξιολογική άποψη για τα ζητήματα περιβάλλοντος στην πόλη/στο χωριό τους. • Να αναλύουν τα αποτελέσματα της ψηφιακής επικοινωνίας στην κοινωνική και πολιτική ζωή στην πόλη/ στο χωριό τους.
Γ. Η ζωή στη κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο	2.3. Δράσεις στην πόλη/στο χωριό μου	• Να επεξεργάζονται τρόπους διαπραγμάτευσης και δράσης για την επίλυση των θεμάτων της πόλης/του χωριού τους.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ – ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
Α. Η ζωή στο σπίτι μου	1. Η οικογένειά μου	● Να προσδιορίζουν την έννοια της οικογένειας ως την πρωταρχική κοινωνική ομάδα συμμετοχής του ατόμου. ● Να περιγράφουν τα χαρακτηριστικά και τους διαφορετικούς τύπους της σύγχρονης οικογένειας (πυρηνική, διευρυμένη, μονογονεϊκή, χωρίς παιδιά κ.λπ.). ● Να προσδιορίζουν και να καταγράφουν τις αλλαγές που συντελέστηκαν στη δομή, την οργάνωση και τη λειτουργία της οικογένειας καθώς και στους ρόλους των μελών της με την πάροδο του χρόνου. ● Να αναγνωρίζουν τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα σε διάφορες οικογένειες (ως προς τη σύνθεση, τη γλώσσα, την εθνότητα, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, τις αξίες και τις παραδόσεις, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, τις πρακτικές ανατροφής των παιδιών) και να σέβονται αυτή την πολυμορφία στον βαθμό που δε βασίζεται σε αυταρχικά και καταπιεστικά πρότυπα – σε πρότυπα που δε σέβονται τα ατομικά δικαιώματα.
		● Να προσδιορίζουν τους διαφορετικούς ρόλους και ευθύνες των μελών της οικογένειάς τους. ● Να αναγνωρίζουν την «υπευθυνότητα» ως αναγκαία για τη συνοχή της οικογένειας. ● Να εξετάζουν τους μεταβαλλόμενους ρόλους και τις ευθύνες ενός ατόμου καθώς μεγαλώνει μέσα στην οικογένεια. ● Να εντοπίζουν τα έμφυλα στερεότυπα στους οικογενειακούς ρόλους και στις οικογενειακές συμπεριφορές.
		● Να αιτιολογούν τον ελεύθερο χρόνο ως ζωτικό στοιχείο της ισόρροπης ζωής και πεδίο κοινωνικοποίησης, ανάπτυξης δεξιοτήτων, διαμόρφωσης ταυτότητας. ● Να ερμηνεύουν τον ελεύθερο χρόνο ως ένα δικαίωμα των παιδιών. ● Να συνδέουν τον ελεύθερο χρόνο με τη σωματική, πνευματική και ψυχική υγεία. ● Να συνδέσουν τον ελεύθερο χρόνο τους με την φροντίδα των κατοικίδιων ζώων.
Β. Η ζωή στο σχολείο μου	1. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση	● Να διακρίνουν ότι η δημόσια εκπαίδευση προέρχεται από τις λειτουργικές ανάγκες του κράτους, αν και σήμερα θεωρείται κατοχυρωμένο δικαίωμα. ● Να προσδιορίζουν τα στάδια εξέλιξης του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα

		από τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους έως σήμερα. • Να συγκρίνουν τη λειτουργία του ελληνικού σχολείου με την αντίστοιχη λειτουργία των σχολείων άλλων χωρών και να αναζητήσουν ομοιότητες και διαφορές.
	2. Πολιτισμική ποικιλομορφία και οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης στο σχολείο	• Να αντιλαμβάνονται τη διαμόρφωση της προσωπικής τους ταυτότητας ως αποτέλεσμα τόσο της συμμετοχής τους σε διάφορες κοινωνικές ομάδες και δίκτυα, όσο και της εσωτερικοποίησης κοινωνικών ρόλων. • Να συμπεραίνουν ότι οι άνθρωποι είναι μέρος διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων και ότι οι πολιτισμοί δεν είναι στατικοί, αλλά αλλάζουν. • Να υπερασπίζονται την αξία ενός σχολείου χωρίς αποκλεισμούς ιδίως όσον αφορά την κάλυψη των αναγκών μαθητών/-τριών με αναπηρία και μαθητών/-τριών με μεταναστατευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο.
	3. Επικοινωνία και έκφραση	• Να αναπτύξουν δεξιότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας αποσαφηνίζοντας τους όρους της. • Να διερευνήσουν τη σχέση μεταξύ των συναισθημάτων και της εκδηλούμενης συμπεριφοράς. Να εξηγήσουν πώς τα συναισθήματα επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας και να αναλύσουν τους παράγοντες που συμβάλλουν στον έλεγχό τους.
	4. Ειρηνική επίλυση συγκρούσεων και ανθεκτικότητα	• Να εντοπίζουν προβλήματα και συγκρούσεις που αντιμετωπίζουν συχνά συνομήλικοί τους στο σχολικό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. • Να αναγνωρίζουν και να διαχειρίζονται καταστάσεις σύγκρουσης αξιών. • Να επιλέγουν και να εφαρμόζουν στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων.
	5. Λήψη αποφάσεων και ανάληψη συνεργατικής δράσης	• Να προσδιορίσουν τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνουμε αποφάσεις. • Να διερευνούν καταστάσεις και γεγονότα από διαφορετικές οπτικές. • Να εφαρμόζουν τεχνικές λήψης αποφάσεων σε διαφορετικές περιπτώσεις της σχολικής και ευρύτερης καθημερινότητας. • Να διερευνούν τον τρόπο που οι αξίες τους επηρεάζουν τις αποφάσεις τους. • Να συμμετέχουν στη διεξαγωγή συνελεύσεων στο σχολείο τους με στόχο την αλληλεπίδραση μεταξύ τους και την ελεύθερη έκφραση των απόψεών τους μέσα σε μια κουλτούρα δημοκρατίας.
Γ. Η ζωή στην κοινότητα και	1. Κράτος και δημοκρατία	• Να αποσαφηνίσουν την έννοια του κράτους και τα στοιχεία που το προσδιορίζουν.

στον ευρύτερο κόσμο		• Να αποσαφηνίσουν την έννοια του πολιτεύματος και να το συνδέσουν με τον τρόπο διακυβέρνησης των κρατών.
		• Να περιγράψουν τα βασικά χαρακτηριστικά της δημοκρατίας και να προσδιορίζουν τις βασικές δημοκρατικές αξίες.
		• Να παρουσιάζουν τη διαδικασία εκλογής του κοινοβουλίου και της κυβέρνησης στο πολίτευμά της Ελλάδας.
		• Να περιγράψουν τις τρεις λειτουργίες της κρατικής εξουσίας: νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική.
		• Να περιγράψουν τους ρόλους και τις ευθύνες των τριών επιπέδων διακυβέρνησης: δήμος, περιφέρεια, κεντρικό κράτος.
	2. Νόμοι και πολίτες	• Να εξηγούν πώς και γιατί οι άνθρωποι δημιουργούν κανόνες. • Να επισημαίνουν τη διαφορά ανάμεσα στους κανόνες και τους νόμους. • Να αιτιολογούν γιατί οι κανόνες και οι νόμοι είναι σημαντικοί για τη διασφάλιση της κανονικότητας.
		• Να εξηγούν πώς και γιατί επιβάλλονται οι νόμοι και να περιγράψουν τον ρόλο και τις ευθύνες των πολιτών για την εφαρμογή τους.
		• Να περιγράψουν την έννοια του Συντάγματος και να το συνδέουν με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη.
	3. Ιθαγένεια και εθνική ταυτότητα	• Να προσδιορίζουν την έννοια της ιθαγένειας και τις διαδικασίες με τις οποίες αποκτάται.
		• Να εξηγούν τι σημαίνει να είναι κάποιος Έλληνας πολίτης και να περιγράψουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ελληνική ιθαγένεια.
		• Να αναγνωρίζουν την ιδιότητα του ενεργού πολίτη. Να εντοπίζουν τους τρόπους με τους οποίους οι Έλληνες πολίτες μπορούν να συμμετέχουν στα κοινά. Να εξηγούν τον ρόλο που έχουν οι ίδιοι ως Έλληνες πολίτες στο σχολείο και την ευρύτερη κοινότητα.
		• Να αντιλαμβάνονται την έννοια και την αξία του εθελοντισμού.
	4. Η Ελλάδα και η Ευρώπη	• Να αναλύουν τους λόγους δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Να περιγράψουν τη δομή, τα όργανα και τις λειτουργίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
	• Να διαπιστώσουν τις αμοιβαίες επιδράσεις μεταξύ Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Να προσεγγίσουν την ιδιότητα του Ευρωπαίου πολίτη ως μέρος της δικής τους ταυτότητας.	

		• Να αναγνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από την ιδιότητά τους ως μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
	5. Ανθρώπινα δικαιώματα και βιώσιμη ανάπτυξη	• Να προσδιορίζουν την έννοια και το περιεχόμενο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να εντοπίζουν τις περιπτώσεις που αυτά αγνοούνται ή παραβιάζονται συνειδητά ή ασυνείδητα. • Να διατυπώνουν αιτιολογημένη άποψη για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να αναλαμβάνουν δράση για την προστασία τους στην τοπική και ευρύτερη κοινότητα. • Να εμβαθύνουν στην κατανόηση των 17 στόχων βιώσιμης ανάπτυξης και να τους συνδέσουν με τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
	6. Πληροφορία και μέσα ενημέρωσης	• Να αναγνωρίζουν τη σημασία των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην προβολή επιστημονικών, πολιτιστικών, εκπαιδευτικών θεμάτων, στην ευαισθητοποίηση σε κοινωνικά θέματα και στη μετάδοση των πληροφοριών. • Να συμπεραίνουν την επιρροή που ασκούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στις απόψεις, τις στάσεις και τη συμπεριφορά μας μέσα από τη δημιουργία προτύπων. • Να προσεγγίζουν κριτικά τον τρόπο μετάδοσης της πληροφορίας από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διακρίνοντας τις τεχνικές πειθούς που χρησιμοποιούνται.
	7. Ψηφιακός πολίτης και δικαιώματα	• Να αποσαφηνίσουν την έννοια του ψηφιακού πολίτη. • Να κατονομάζουν τα δικαιώματα και τις ευθύνες ενός ψηφιακού πολίτη. Να συμμετέχουν με σεβασμό και υπευθυνότητα σε μια διαδικτυακή κοινότητα. • Να αναγνωρίζουν την αξία συμμετοχής τους σε ψηφιακά περιβάλλοντα ανοιχτά στη διαφορετικότητα και στην ποικιλομορφία των απόψεων. • Να εφαρμόζουν ασφαλείς τεχνικές αναζήτησης πληροφοριών στο διαδίκτυο. Να αξιολογούν κριτικά τις πληροφορίες που βρίσκουν στο διαδίκτυο και να προσδιορίζουν την αξιοπιστία τους. Να υπερασπίζονται θέματα προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων. • Να αναγνωρίζουν τον διαδικτυακό εκφοβισμό και να τον αντιμετωπίζουν.

Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών, κατά το σχολικό έτος 2022-2023, θα εφαρμοσθεί πιλοτικά σε όλα τα Πειραματικά Δημοτικά σχολεία της χώρας, σε συνδυασμό με τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών.

Η περαιτέρω εφαρμογή του θα ορισθεί με νέα υπουργική απόφαση.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Μαρούσι, 30 Ιανουαρίου 2023

Η Υφυπουργός

ΖΩΗ ΜΑΚΡΗ